

Доручення про захист у майбутньому є договірним зобов'язанням, яким довіритель призначає повіреного для конкретної ситуації. У зв'язку з цим нововведенням у ЦК Республіки Молдова пропонується внести 16 нових статей, якими докладно регулюються усі особливості доручення про захист у майбутньому: обсяг повноважень, форма доручення, хто може володіти статусом повіреного, наслідки доручення про захист у майбутньому, припинення та призупинення доручення, втручання судової інстанції у порядок здійснення доручення, в тому числі надання додаткових повноважень повіреному.

Доручення про захист у майбутньому не зачіпає дієздатності особи, яку захищають. Даний інститут побудовано на засадах Рекомендацій Комітету міністрів Рес (2009) 11 «Про принципи, що стосуються довготривалих доручень та попередніх розпоряджень на випадок недієздатності».

Ще однією новелою, яку запропоновано проектом змін, є інститут інструкцій з метою захисту, які складаються та завіряються особою у той період, коли вона усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними, втім передбачає, що в певний період часу може втратити цю здатність. Дані інструкції стануть обов'язковими для усіх учасників заходів захисту: для повіреного, судових інстанцій, для захисника та інших зацікавлених осіб. В даних інструкціях особа матиме можливість надати вказівки щодо медичного лікування, яке вона бажає або не бажає отримувати. Усі заходи захисту за новим проектом будуть реєструватися у спеціальному реєстрі.

Таким чином, міжнародно-правові стандарти та європейська практика оцінки та застосування положень Конвенції ООН, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, учасником яких є й Україна, розвиваються у бік заперечення автоматизму у позбавленні осіб із різними вадами волі та волевиявлення, дедалі більшого врахування волі та побажань осіб із психічною формою інвалідності та з інтелектуальною недостатністю. Попри це в українському законодавстві не передбачено (залишає так і надалі з прийняттям нового закону) диференціацію некомпетентних пацієнтів, як цього вимагають міжнародні стандарти в сфері прав пацієнтів.

Також потрібно визначитися та впровадити одну з існуючих правових моделей врахування особистих побажань недієздатних осіб із проблемами психічного здоров'я або інтелектуальною недостатністю у механізмі прийняття рішень, що стосуються їх життєдіяльності, в тому числі щодо лікування та догляду. Цивільно-правові механізми заміщеного рішення у регулюванні відносин з приводу медичного втручання в Україні потребують коригування як на доктринальному, так і на конкретно нормативному рівнях. Логічним кроком на цьому шляху стане реформа інституту дієздатності та перегляд відповідного законодавства, зокрема, доктринальне розроблення нових понять та інститутів права: медична дієздатність, асистент (довірена особа) пацієнта, медичний заповіт, попередні розпорядження щодо медичного обслуговування у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загальні зауваження Комітету з прав інвалідів по статті 12 КПІ. URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/DGCArticles12And9.aspx> (дата звернення: 20.11.2017).
2. Bellhouse J., Holland A., Clare I. and Gunn M. Decision-making capacity in adults: its assessment in clinical practice. URL: <http://apt.rcpsych.org/content/7/4/294.full> (дата звернення: 20.11.2017).
3. Mental Capacity Act 2005. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents> (дата звернення: 20.11.2017).

Myronova G. Reform of the institute of disability in Ukraine

In the article rights for patients with psychonosemas are investigated. Such aspects are analysed: a right on the consent to treatment, mental capacity.

Keywords: rights for mentally sick persons, right to consent to treatment, mental capacity.

КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СУДОЧИНСТВА

Помазанов А. В.,

аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, народний депутат України

У статті досліджено питання щодо відповідності правового регулювання касаційного провадження у цивільному процесі України міжнародним стандартам. У зв'язку з чим виокремлено деякі проблеми правозастосування. Запропоновано шляхи вдосконалення цивільного процесуального законодавства.

Ключові слова: касаційне провадження, цивільний процес, цивільне судочинство, міжнародні стандарти судочинства.

Актуальність дослідження. На сьогодні касаційне провадження зазнає істотного переоцінювання, змістовної переорієнтації та зміщення основних акцентів у напрямку розбудови прогресивного судочинства у зв'язку з набуттям чинності новою редакцією ЦПК України. Невід'ємною частиною такого процесу, безумовно, є врахування положень міжнародних стандартів судочинства, спрямованих на забезпечення процесуальних прав та гарантій учасників процесу. Судовою реформою запроваджено низку новел щодо порядку та особливостей касаційного провадження, окремі з яких зумовлюють виникнення серйозних фахових дискусій.

Відтак, **метою** цієї статті є з'ясування того, як і наскільки такі новели національного процесуального законодавства відповідають міжнародним стандартам судочинства.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає М. С. Шакар'ян, об'єктивними передумовами доступності правосуддя є, по-перше, відповідність процесуального законодавства потребам суспільних відносин, по-друге, внутрішня узгодженість процесуального та пов'язаного з ним матеріального законодавства [1].

Наведена думка у внутрішньоправовому вимірі переконливо доводить важливість якості норм процесуального законодавства для забезпечення потреб суспільства, а якщо врахувати сучасний стан судочинства в Україні, то значення якості процесуального законодавства загалом досить важко переоцінити.

Звісно, у сучасних умовах розвитку національного цивільного процесу, зважаючи на інтеграцію України до європейської правової спільноти, вітчизняне процесуальне законодавство не може залишатися ізольованим від міжнародних стандартів судочинства й, більш того, має таким стандартам відповідати.

Особливо значущим для захисту прав учасників цивільних відносин у сучасних умовах виявляється доступний та зрозумілий алгоритм оскарження судових рішень першої та апеляційної інстанцій. Вказана можливість, на нашу думку, має базуватися якраз на міжнародних стандартах справедливого та відкритого правосуддя, завдяки застосуванню яких держава матиме достатню можливість гарантувати судовий захист прав фізичних та юридичних осіб.

Відповідно до визначень, що містяться у тлумачних словниках, *стандарт* визначається як єдина типова форма організації, проведення, здійснення чого-небудь [2]. Тим не менш, для більшості міжнародних стандартів у галузі судочинства характерною є їх переважна рекомендаційність. Така специфіка, на нашу думку, не є чимось негативним, адже визначити однаково правильні та обов'язкові до виконання стандарти в умовах різноманітності типів та моделей правових систем, що створювалися протягом століть, об'єктивно важко або взагалі неможливо. Водночас дана обставина спонукає держави до точкової екстраполяції відповідних положень на національне законодавство та відкриває перед ними розширений спектр можливостей щодо імплементації таких норм.

Так, крім загальновідомих положень ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, якою регламентовано право на справедливий суд, невід'ємними складовими якого є право на доступ до правосуддя та право на оскарження судового рішення, таке питання було висвітлено на рівні Хартії Європейського Союзу про основні права від 7 грудня 2000 р. Йдеться про розширення змісту доступності правосуддя та встановлення гарантії, яка передбачає, що кожна особа має право користуватися послугами адвоката, захисника і мати представника. Аналогічні положення знайшли своє закріплення й у ст. П-47 Договору про запровадження Конституції для Європи, яка також передбачає право на ефективні засоби захисту та справедливий судовий розгляд [3].

У цьому аспекті заслуговують на увагу і думки окремих дослідників щодо змістовного наповнення справедливого судочинства у цивільному процесі. Так, засновники руху «Доступ до правосуддя» М. Каппеллетті та Б. Гарт вважали, що доступності правосуддя у цивільному судочинстві можна досягти лише у випадку, коли для сторін створюються умови повної «рівності засобів (знарядь)», тобто кінцевий результат залежить тільки від юридичних чеснот позиції тієї чи іншої сторони у справі і не пов'язується з різницями, які є побічними [4]. Вбачається, що на сьогодні даний аспект достатньо чітко відображено у новій редакції ЦПК України. Проте рівень практичної реалізації досі залишається не надто високим, зважаючи на різні підстави, які потребують ґрунтовного дослідження та усунення вже зараз.

Крім того, вченими-процесуалістами у різні часи вказувалося на таку перешкоду у доступі до правосуддя, як недодержання строків розгляду цивільних справ [5]. Безумовно, зараз ця проблема більшою чи меншою мірою стосується усіх держав світу. Водночас, з огляду на забезпечення права на касаційне оскарження, за рахунок складності останнього, вона особливо видається такою, що ставить під загрозу практичну реалізацію концепції справедливого судочинства. Відповідно, аналіз положень нової редакції ЦПК України свідчить про те, що даний закон ще містить можливості для покращення процедури перегляду судових рішень касаційною інстанцією.

На сьогодні існує кілька десятків міжнародних нормативних актів, які так чи інакше дозволяють переглянути норми ЦПК України у досліджуваному аспекті в напрямку вдосконалення.

Зокрема, Європейська хартія про статус суддів 1998 р. (п. 5.2) встановлює, що державою гарантується відшкодування збитків за шкоду, заподіяну в результаті протиправної поведінки або незаконних дій

судді під час виконання ним службових обов'язків. Відповідно ж до п. 5.3 цієї хартії «кожна особа повинна мати можливість оскаржити неправомірно винесене рішення у конкретній справі до незалежного органу без необхідності дотримання окремих формальностей» [3]. Необхідним відтак постає гарантоване та співмірне завданій шкоді покарання для судді, який, наприклад, «помилково визначив справу малозначною», що завадило її касаційному перегляду. Сторона, чії права таким чином порушено, неодмінно має звертатися до Вищої ради правосуддя з вимогою про притягнення такого судді до дисциплінарної відповідальності. При цьому на законодавчому рівні слід чітко визначити дієві види санкцій в межах такої відповідальності судді, аж до його звільнення з посади, що, на нашу думку, сприятиме належному розгляду справ та зведе до мінімуму можливість недостатньо відповідального ставлення до встановлення питання про малозначущість справи. Вказане не суперечитиме і п. 26. (а) Монреальської універсальної декларації щодо незалежності правосуддя (1983), відповідно до якого скарга на адресу судді має оформлюватися швидко і справедливо відповідно до процедури [3].

Переконує у цьому і ст. 6 Загальної (Універсальної) хартії судді, ухвалена 17 листопада 1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів в Тайпеї (Тайвань), де засвідчено, що суддя має ефективно і старанно виконувати свої обов'язки без будь-яких невинуватих затримок [3]. Слід зазначити, що дане положення може бути визначальним у випадку розгляду малозначних справ, на який ЦПК України відведено 60-денний термін [6], адже з огляду на таке, у разі наявності можливості розгляду у більш короткі строки, затягування з боку судді є неприпустимим, що зумовлює відповідальність такого судді.

Ще один напрям діяльності касаційної інстанції відображено у Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098-у засіданні заступників міністрів). Так, згідно з п. 23 цього документа вищі суди не повинні давати суддям вказівок щодо того, які рішення потрібно приймати в конкретних справах, за винятком перегляду попередньої ухвали або при вирішенні питання про обрання засобів правового захисту відповідно до закону [3]. Слід визнати, що на сьогодні з нормами ЦПК України дане положення цілком узгоджується.

Актуальним для українського правозастосування постає і бачення обов'язків судді, запропоноване Рекомендаціями CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи. Головним чином, варто мати на увазі необхідність належної ретельності при розгляді справ у розумні строки, чіткий виклад причин ухвалення рішень простою та зрозумілою мовою, а також забезпечення у разі невиконання таких обов'язків пропорційних санкцій для судді [3], що, на нашу думку, є особливо важливим саме у касаційному провадженні.

Висновок №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів вказує на корисність стандартів, які б визначали всі аспекти поведінки, результатом якої можуть стати будь-які дисциплінарні кроки [3]. Беручи таке до уваги, на виконання даного висновку такі стандарти можуть бути розроблені і на національному рівні. Насамперед це стосується процесуальних порушень, допущених у ході судового розгляду, які вплинули на реалізацію учасниками процесу своїх прав або виконання ними обов'язків та мали або могли мати будь-які несприятливі наслідки для них.

Відповідно до Бангалорських принципів поведінки суддів (схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р.) об'єктивність судді є необхідною умовою для належного виконання ним своїх обов'язків. Вона виявляється не тільки у змісті винесеного рішення, а й в усіх процесуальних діях, що супроводжують його прийняття [3]. Особливого значення вона набуває щодо касаційного провадження, адже суддею ухвалюється остаточне рішення в рамках національної судової системи. Разом з тим згадані Принципи передбачають, що суддя підтримує порядок та дотримується етикету в ході всіх судових розглядів та поводить себе терпеливо, гідно та ввічливо стосовно сторін судового засідання, присяжних, свідків, адвокатів та інших осіб, з якими суддя спілкується в своїй офіційній якості. Суддя має вимагати такої ж поведінки від законних представників сторін, співробітників суду та інших осіб, що знаходяться під впливом судді, підпорядковані йому чи є під його наглядом [3]. Вказане положення якнайдоступніше пояснює необхідність відповідальності для сторін, в тому числі – за зловживання процесуальними правами, встановлену ст. 44 чинного ЦПК України [6]. Однак варто пам'ятати і про неприпустимість будь-яких зловживань з боку суду у цій частині.

Досить вагому роль для реалізації права на касаційне оскарження, в тому числі – у цивільному судочинстві, відіграє норма п. 16 Основоположних принципів Консультативної ради європейських суддів від 17 листопада 2010 р., якою задекларовано простоту та доступність викладу судових рішень, їх обґрунтованість та публічність [3]. Треба зазначити, що саме виконання наведених рекомендацій є необхідним елементом забезпечення права особи на доступ до суду касаційної інстанції, адже не в останню чергу від якості викладу рішення залежить також якість змісту касаційної скарги. Водночас якість викладу рішення касаційної інстанції може вплинути на подальший зміст скарги до ЄСПЛ.

До того ж, Київські Рекомендації ОБСЄ щодо незалежності судової системи в країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії (Київ, 23–25 червня 2010 р.) декларують обов'язковість

прозорості судових процесів, а «для того, щоб мати підтвердження поведінки суддів у залі суду, а також точні записи судового процесу, слухання справи повинні бути записаними на електронні носії, які забезпечують повне відтворення» [3]. Зважаючи на це, об'єктивно видається критика положень нової редакції ЦПК України, які певною мірою обмежують доступ громадськості до судових засідань, положення стосовно чого було б доречно переглянути.

Відповідно до досліджуваної проблеми варто проаналізувати одне з положень Рекомендації № R (95) 11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах (прийнята Комітетом Міністрів 11 вересня 1995 р. на 543-ому засіданні заступників міністрів) з додатками. Так, текст акта в питанні оприлюднення судових рішень оперує категорією «правовий інтерес», що в розумінні його авторів означає створення рішенням правової норми, віддзеркалення напрямку правової практики [3]. Керуючись наведеним тлумаченням, можна зазначити, що такий інтерес фактично становлять всі рішення судів касаційної інстанції. Разом з тим за новим ЦПК вводиться нове поняття виключної правової проблеми, завдяки якому умовно може здійснюватися поділ усіх спорів у цивільних справах на ті, що становлять таку проблему, та ті, що її не становлять. Проте недоречно стверджувати, що за своєю сутністю такі спори є «значними» або «малозначними».

У частині запровадження судовою реформою електронного судочинства, яке стосується і сфери цивільної юстиції, слід звернути увагу на те, що Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій (ухвалена Комітетом Міністрів 28 лютого 2001 р. на 743-му засіданні заступників міністрів) вже приділяла увагу даному питанню. Так, йшлося про можливість інформатизації сфери судочинства з метою його логічного спрощення з акцентом на необхідність забезпечення безпеки.

Разом з тим вже на той час декларувалася можливість відкриття провадження за допомогою електронних засобів; можливість здійснення подальших процесуальних дій у рамках провадження в середовищі електронного документообігу; можливість одержувати відомості про хід справи шляхом доступу до судової інформаційної системи; можливість одержання інформації про результати провадження в електронній формі [3]. Аналіз чинного процесуального законодавства дозволяє з упевненістю стверджувати про втілення даних рекомендацій на рівні вітчизняного судочинства.

Зважаючи на вказане, а також враховуючи задекларований повний перехід на електронне судочинство в Україні, вважаємо, що саме реалізація аспекту інформаційної безпеки потребує максимальних зусиль від держави разом із забезпеченням зручності функціоналу відповідного інтерфейсу.

Одними з ключових у цьому аспекті, на нашу думку, є положення Висновку №14 (2011) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя та інформаційних технологій (прийнятий КРЄС на 12-ому пленарному засіданні (Страсбург, 7–9 листопада 2011 року). Так, ІТ-технології у судочинстві розцінюються як інструмент покращення адміністрування судочинства, полегшення доступу користувачів до судів та укріплення гарантій, встановлених ст. 6.

Разом з тим у Висновку констатується неприпустимість нехтування традиційними засобами доступу до суду та інформації, зважаючи на те, що не всі особи мають доступ до ІТ. Водночас в цьому документі також наголошується на тому, що застосування ІТ не повинно обмежити процесуальні права та гарантії, у тому числі – в разі виникнення технічних несправностей [3]. Ця проблема, на жаль, недостатньо вирішена в новій редакції ЦПК України, а тому потребує більш детального врегулювання, принаймні, в сучасних умовах перехідного періоду. Тому висловлюємо переконання в необхідності забезпечення апаратом суду дублювання основної інформації, що стосується справи, у паперовому вигляді. Вказане, на нашу думку, здатне убезпечити сторони від порушення їхніх прав у випадку настання певних технічних форс-мажорів.

Водночас у тексті Рекомендацій CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи цілком виправдано наголошується на тому, що роль ІТ має бути обмеженою та виявлятися в заміщенні та спрощенні процесуальних дій, які ведуть до прийняття індивідуального рішення: ІТ не можуть замінити функції судді щодо того, щоб заслуховувати учасників справи та оцінювати всі докази у справі щодо визначення відповідного законодавства та ухвалення рішення без будь-яких обмежень [3]. Те саме, на наше переконання, стосується і питання розгляду без участі сторін у спрощеному порядку (у зв'язку з чим сьогодні важливо звести до мінімуму перелік так званих малозначних справ, «спрощення» розгляду яких більше розраховано на розвантаження судової системи та здешевлення судового процесу, аніж на покращення стану забезпечення прав сторін).

У цьому розумінні особливий наголос має зберігатися на тому, що в цивільному судочинстві як найбільш вразливій сфері судочинства загалом, так і в касації як найвищій судовій інстанції, треба особливо пильнувати за безпекою та доцільністю запровадження будь-яких нових технологій.

Варта уваги в розрізі досліджуваної проблематики також Рекомендація № R (81) 7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя (прийнята Комітетом Міністрів 14 травня 1981 р. на 68-ому засіданні). Цим документом встановлено

ключові положення стосовно сплати судового збору: прийняття до провадження не має залежати від сплати стороною державі якоїсь грошової суми; тою мірою, якою судові витрати становлять явну перешкоду доступу до правосуддя, їх треба, якщо це можливо, скоротити або скасувати; особливу увагу слід приділити питанню розміру гонорарів адвокатів і експертів тою мірою, якою вони стають перешкодою доступу до правосуддя [3]. Вищенаведене вказує на недостатню вираженість національного законодавства щодо цих положень. Так, в ч. 9 ст. 185 ЦПК України встановлено повноваження суду щодо залишення заяви без руху, якщо відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду державного бюджету [6].

Не викликає сумнівів нагальна потреба усунення даної норми як такої, що суперечить міжнародним стандартам у сфері судочинства та відверто перешкоджає реалізації права на справедливий суд. Водночас, попри наведені висновки, новим ЦПК фактично передбачено обов'язок сторони, не на користь якої винесено судові рішення, забезпечити відшкодування також і витрат протилежної сторони, в тому числі – на правничу допомогу (ст.141). На цьому тлі абсолютно необхідною видається якнайшвидша імплементація відповідних положень Рекомендації в українське законодавство з метою недопущення подальшого порушення прав громадян.

Важливою, з огляду на Рекомендацію № R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про ефективний доступ до закону і правосуддя для найбільш вразливих верств населення (прийнята Комітетом Міністрів 8 січня 1993 р. на 484-ому засіданні заступників міністрів), є належна диференціація розмірів судового збору, а також відмова від сплати такого збору при розгляді малозначних справ (перелік яких має бути зведений до мінімуму), судові витрати у яких доволі мізерні, а отже цілком можуть покриватися державою за рахунок скорочення видатків бюджету на неперіоритетні програми [3].

Привертає увагу і Загальний коментар № 32 до ст. 14 Пакту про громадянські і політичні права щодо права на рівність перед судами і трибуналами і на справедливий судовий розгляд (Комітет з прав людини ООН, дев'ятого сесія, Женева, 9–27 липня 2007), яким встановлено необхідність забезпечення однакового доступу до суду [3], що, на жаль, не повною мірою реалізовано в національному законодавстві.

Крім того, показовим є і передбачена документом гарантія щодо права на компенсацію у разі судової помилки. Загалом дана концепція видається доволі перспективною для ефективного підвищення рівня якості судочинства та захисту прав людини в Україні [3]. Слід підкреслити, що тягар доказування у такому випадку покладається на державу, що також можна вважати гідною гарантією для особи, чий права в такий спосіб порушено.

Разом з цим положення пакту привертають увагу до важливості застосування системи санкцій для сторони, яка розпочинає відверто необґрунтоване провадження. Так, рішення пропонується ухвалювати у спрощеному порядку, водночас накладаючи на сторону штраф або ухвалюючи рішення про відшкодування збитків, завданих іншій стороні. На нашу думку, імплементація такого положення в національне цивільне процесуальне законодавство виглядає більш ніж доречною та дозволить знизити чисельність подібних проваджень.

Привертає увагу й положення цього документа, що уможлиблює відмову від перерв у слуханнях або проведення засідання лише з короткими перервами, водночас передбачаючи активну позицію суду у веденні справи, виклику свідків та слуханні свідчень. Думається, що такі положення мусять бути імplementовані в законодавство України, з метою оптимізації судового провадження у цивільній справі.

Рекомендація Res (2004) 6 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо вдосконалення національних засобів правового захисту (ухвалено на 114-й сесії Комітету Міністрів від 12 травня 2004 р.) містить певну мінімальну вимогу щодо швидкості розгляду. Перш за все, якщо термінів, встановлених для провадження у справі не дотримано або тривалість провадження вважається нерозумною, зацікавлена особа повинна надіятися можливістю подання клопотання про прискорення провадження [3], що є безумовно необхідним для цивільного процесу України.

Разом з тим вказується на можливість встановлення процедури відшкодування за порушення розумного терміну провадження, що триває або вже завершилося, наприклад грошової компенсації [3]. На нашу думку, таке положення так само сприяло б поліпшенню якості та швидкості судового розгляду у цивільних справах, а тому логічно є розробка відповідних змін до ЦПК уже найближчим часом.

Не менш вагомою постає і Рекомендація № R (84) 5 в частині можливості запровадження у своїй системі контролю за безпідставними апеляціями з тим, щоб забезпечити, що не завдається шкода швидкому розгляду обґрунтованих апеляцій [3]. Думається, що в частині касації доречно забезпечити реалізацію аналогічного принципу, але не лише обмеживши доступ до касації, а й розробивши систему співмірних такому зловживанню санкцій, що буде значно більш прийнятним в контексті забезпечення права на оскарження.

Висновки. Зорієнтованість України на імплементацію провідних міжнародних стандартів у національне процесуальне законодавство та практику його застосування є бажаним та необхідним явищем, а наочні результати такого процесу є ключовим показником ефективності діяльності органів державної влади: парламенту, органів судової влади тощо.

Враховуючи окреслене, внесення обґрунтованих вище змін до цивільного процесуального законодавства України є необхідним для забезпечення конституційних прав на судовий захист, доступу до суду, апеляційне та касаційне оскарження судових рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шакарян М. С. Проблемы доступности и эффективности правосудия в судах общей юрисдикции. М.: Юрид. фирма «Лиджист», 2001. С. 61–62.
2. Словник української мови: в 11-и т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 9. С. 644.
3. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.
4. Cappelletti, M., Garth B. Access to Justice: The Worldwide Movement to Make Rights Effective: A General Report // Access to Justice. Milan. 1979. Vol. 1. P. 10–20.
5. Яблочков Т. М. Учебник русского гражданского судопроизводства. 2-е изд., доп. Ярославль: Книгоиздательство І. К. Гассанова. 1912. С. 19.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України. Відомості Верховної Ради України, 2017. № 48, ст. 436.

Pomazanov A. Cassation proceedings in the civil process of Ukraine in the context of international standards

The paper deals with the issues of accordance of Ukrainian civil cassation proceedings legal regulation to international standards. The author defines specific law enforcement problems in this context. The research results in the ways of improving the quality of civil procedural legislation proposes.

Keywords: cassation proceedings, civil procedure, civil proceedings, international standards of the proceedings.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОЛІТНІМИ ДОЧКОЮ, СИНОМ ПРАВА НА УТРИМАННЯ

Резнік Г. О.,

кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті досліджуються особливості реалізації повнолітніми дочкою, сином права на утримання. Особлива увага приділяється можливості батьків брати участь у додаткових витратах на повнолітніх дочку й сина у зв'язку із навчанням.

Ключові слова: утримання, аліменти, дитина, повнолітні дочка й син.

Право на утримання (аліменти) від батьків є невід'ємним правом дитини, яке гарантовано законом. Утримання батьками своїх дітей зводиться до матеріального забезпечення, необхідного для задоволення першочергових потреб дитини, які є основою її повноцінного життя та розвитку, і в цьому аспекті виплата аліментів – грошей на утримання дитини виступає засобом виконання обов'язку батьків щодо їх утримання.

В умовах здійснення реформування законодавства з метою якнайкращого забезпечення прав дитини питання про виконання батьками обов'язку утримувати свою дитину, в тому числі й повнолітніх дочку й сина, та брати участь у додаткових витратах, не лише теоретично обговорюються науковою спільнотою, а й актуальні у практичній площині.

Необхідність розгляду цієї проблеми зумовлюється, насамперед тим, що суди неоднаково застосовують норми матеріального права в подібних правовідносинах, а саме: під час вирішення спорів про стягнення додаткових витрат на повнолітніх доньку чи сина, зазвичай, неоднаково застосовуються норми матеріального права, – ст. 185, 201 Сімейного кодексу України (далі – СК України) [1], і в одних випадках суди вирішують, що на таких осіб поширюється положення ст. 185 СК України, згідно з якою батьки зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, а в інших (з посиланням на ст. 201 СК України) вирішують, що у батьків перед повнолітніми дітьми такого обов'язку не існує. Наведене підтверджується відповідною судовою практикою [2; 3].

Висловлюючи власну думку щодо можливості стягнення із батьків додаткових витрат із застосуванням норми ст. 185 у правовідносинах із утриманням повнолітніх дочки, сина, зазначимо таке.

Зі змісту положень статей глави 15 СК України, яким встановлюється обов'язок матері, батька утримувати дитину та його виконання, стає очевидним беззаперечний висновок про те, що право